TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 20662
Tarih : 20-10-2026

10/4814

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye'de Kürtçenin eğitim dili olarak kullanılmasının önündeki hukuki, idari ve kurumsal engellerin; çocukların anadillerinde eğitim hakkına erişimde karşılaştıkları pedagojik, psikolojik ve sosyal sorunların; mevcut seçmeli Kürtçe derslerinin erişilebilirlik, öğretmen, müfredat ve materyal bakımından uygulanma koşullarının; eğitimin tüm kademelerinde anadilinde temelli iki dilli ve çok dilli eğitim modellerinin uygulanabilirliğinin; öğretmen ve akademik kadro ihtiyacının; öğrenci ve velilerin taleplerinin ve Kürtçenin eğitim dili olarak kullanılabilmesi için ihtiyaç duyulan hukuki ve kurumsal düzenlemelerin bütünlüklü biçimde ortaya konulması amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Nevroz UYSAL ASLAN

Şırnak Milletvekili

GEREKÇE

Bir çocuk dünyayla ilk bağını duyduğu seslerle, ailesinden öğrendiği sözcüklerle ve çevresinde konuşulan dille kurar. Düşünmeye, sormaya, anlamaya ve kendisini anlatmaya başladığı dil; onun iletişim aracının yanı sıra hafızasının, duygularının ve dünyayı kavrama biçiminin de taşıyıcısıdır. Eğitimin bu dille kurduğu ilişkinin niteliği, çocuğun okul hayatıyla kurduğu ilişkiyi de doğrudan biçimlendirmektedir.

Anadili ile okulun dili arasındaki mesafe büyüdükçe çocuk, yeni bilgiler öğrenmenin yanı sıra bildiği dünyayı başka bir dil üzerinden yeniden anlamlandırmak durumunda kalmaktadır. Bu durum özellikle okul öncesi ve ilkokul çağında öğrenme sürecini, öğretmenle iletişimi, sınıfa katılımı, okula aidiyeti ve çocuğun kendisini ifade etme imkânlarını doğrudan etkileyebilmektedir. Bu nedenle anadilinde eğitim meselesi dilin korunmasına ilişkin kültürel bir başlıkla sınırlandırılamaz. Konu aynı zamanda eğitim hakkı, çocuğun üstün yararı, fırsat eşitliği, pedagojik gelişim ve kamusal eğitimin niteliğiyle ilgilidir.

Türkiye'de milyonlarca yurttaşın gündelik yaşamda kullandığı Kürtçe, eğitim sistemi içerisinde esas olarak seçmeli ders statüsüyle yer almaktadır. Kürtçenin Kurmancî ve Zazakî lehçeleri 2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren "Yaşayan Diller ve Lehçeler" dersi kapsamında ortaokullarda seçilebilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığının 2025-2026 eğitim öğretim yılı verilerine göre Kurmancî dersini 30 bin 455, Zazaca dersini ise 4 bin 488 öğrenci seçmiştir. Ancak bir dersin seçilmesi ile o dersin fiilen açılması aynı sonucu doğurmamaktadır. Öğretmen bulunup bulunmaması, öğrenci sayısına ilişkin koşullar, ders çizelgeleri, okul yönetimlerinin yaklaşımı, velilerin yeterince bilgilendirilmemesi ve eğitim materyallerine erişim gibi etkenler öğrencinin tercihinin sınıfa dönüşmesini doğrudan etkileyebilmektedir.

Bu nedenle seçmeli derslere ilişkin sayısal veriler, Kürtçe eğitim talebinin gerçek boyutlarını tek başına ortaya koymaya yetmemektedir. Bir çocuğun haftada birkaç saat Kürtçe dersi seçebilmesi ile matematikten hayat bilgisine, fen bilimlerinden sosyal bilimlere kadar eğitim sürecini kendi anadili üzerinden sürdürebilmesi iki ayrı eğitim yaklaşımına karşılık gelmektedir. Bir dilin öğrenciye ders olarak öğretilmesi ile o dilin bilginin üretildiği, aktarıldığı ve öğrenmenin gerçekleştiği eğitim dili olması arasında temel bir fark bulunmaktadır. Kürtçenin eğitim sistemi içerisindeki konumunun da bu ayrım gözetilerek ele alınması gerekmektedir.

Bunun yanında seçmeli ders uygulaması, anadilinde eğitim hakkının karşılığı olarak görülemez. Bir dilin haftanın belirli saatlerinde seçmeli ders olarak sunulması ile o dilin eğitim dili olarak kullanılmasına yönelik hak ve talep birbirinden farklıdır. Öğrenci ve velilerin kendi anadillerinde eğitim görme yönündeki iradesinin kamusal eğitim politikalarında karşılık bulması gerekmektedir. Kürtçenin eğitim dili olmasına yönelik talep, mevcut seçmeli ders uygulamasının sınırlarına indirgenemeyecek temel bir eğitim ve dil hakkı meselesidir.

Bu hakkın eğitim sistemi içerisinde karşılık bulabilmesi ise hukuki güvencelerin yanı sıra öğretmen yetiştirmeden müfredat ve materyal üretimine, akademik çalışmalardan kurumsal kapasitenin geliştirilmesine kadar uzanan bütünlüklü bir hazırlığı gerekli kılmaktadır.

Bu açıdan Türkiye'de belirli ölçüde Kürtçe üzerine oluşmuş bir akademik ve kurumsal birikim bulunmaktadır. Üniversitelerde Kürt Dili ve Edebiyatı bölümleri ile lisansüstü programlar faaliyet yürütmekte, Kürtçenin öğretimine yönelik akademik çalışmalar yapılmakta, öğretim programları hazırlanmakta ve çeşitli eğitim materyalleri üretilmektedir. Buna karşın bu birikimin anadili temelli bir eğitim sistemine nasıl taşınacağına, ihtiyaç duyulacak öğretmen sayısına, öğretmenlerin nasıl yetiştirileceğine, hangi eğitim kademesinde hangi modelin uygulanabileceğine ve ders materyallerinin nasıl hazırlanacağına ilişkin bütünlüklü bir kamu politikası oluşturulmuş bulunmamaktadır.

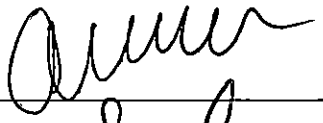
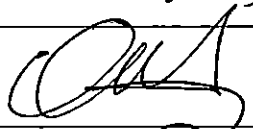
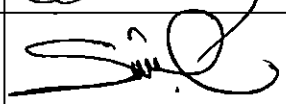
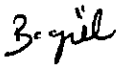
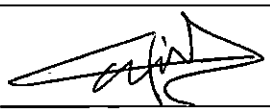
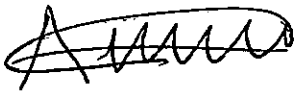
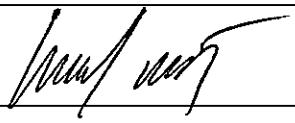
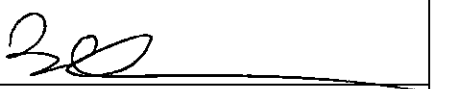
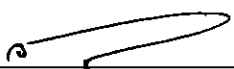
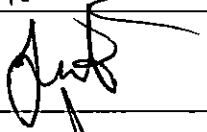
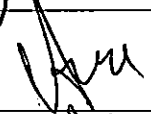
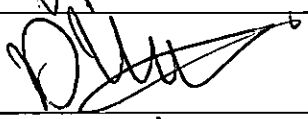
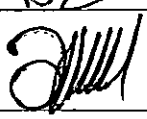
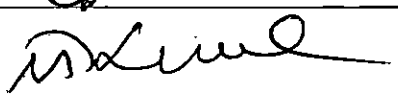
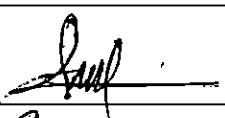
Sorunun hukuki boyutu da eğitim politikasından ayrı ele alınamaz. Anayasa'nın 42'nci maddesi başta olmak üzere mevcut mevzuatta anadilinde eğitime ilişkin sınırlamalar bulunmaktadır. Bu düzenlemelerin eğitim hakkı, eşitlik ilkesi, çocuk hakları ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle birlikte değerlendirilmesi; Kürtçenin eğitim dili olarak kullanılabilmesi için ihtiyaç duyulan anayasal, yasal ve idari değişikliklerin kapsamının açık biçimde ortaya çıkarılması önem taşımaktadır.

Bugüne kadar anadilinde eğitimin hukuki, pedagojik ve kurumsal boyutlarını aynı zeminde ele alan ve Kürtçenin eğitim dili olarak kullanılmasına ilişkin uygulanabilir bir modeli bütün unsurlarıyla ortaya koyan kapsamlı bir Meclis çalışması gerçekleştirilmemiştir. Bu eksiklik, meselenin çoğu zaman dar/sınırlı tartışmalar içerisinde kalmasına; öğretmen yetiştirmeden müfredata, ders kitaplarından akademik terminolojiye, okul öncesinden yükseköğretime ve bütçesel ihtiyaçlara kadar uzanan somut uygulama başlıklarının bütünlüklü biçimde ele alınamamasına yol açmaktadır.

Dünyada birden fazla dilin kamusal eğitim sistemi içerisinde birlikte kullanıldığı farklı modeller bulunmaktadır. Bazı ülkelerde eğitim çocuğun anadilinde başlamakta ve diğer diller kademeli biçimde programa dâhil edilmekte; bazı örneklerde ise iki veya daha fazla dil eğitim sürecinin farklı aşamalarında birlikte kullanılmaktadır. Bu deneyimlerin kendi tarihsel, toplumsal ve hukuki koşulları içerisinde incelenmesi, Türkiye açısından uygulanabilir modellerin olanak ve sınırlarının değerlendirilmesine katkı sunacaktır.

UNESCO başta olmak üzere uluslararası kuruluşların çalışmaları, çocuğun bildiği dil üzerinden başlayan eğitimin özellikle ilk yıllardaki öğrenme sürecini güçlendirdiğini; anadili temelli çok dilli eğitim modellerinin okuryazarlık, öğrenme başarısı ve eğitime katılım bakımından önemli sonuçlar üretebildiğini göstermektedir. Çocuğun anadili ile eğitim sistemi arasında bağ kurulması aynı zamanda dilsel ve kültürel çeşitliliğin kuşaklar arasında aktarılmasına da katkı sağlamaktadır.

Kürtçenin eğitim dili olması meselesinin hak boyutunun yanı sıra; çocuğun sınıfta karşılaştığı gerçeklikten yükseköğretimde bilimsel bilgi üretimine, hukuki düzenlemelerden öğretmen yetiştirmeye, müfredattan kamu bütçesine kadar bütün boyutlarıyla ele alınması ve uygulanabilir bir eğitim politikasının ortaya çıkarılması amacıyla Meclis araştırması açılması gerekmektedir.

1	OSMAN CENGİZ ÇANDAR	DİYARBAKIR	
2	SERHAT EREN	DİYARBAKIR	
3			
4	ÖMER FARUK HÜLAKÜ	BİNGÖL	
5	ONUR DÜŞÜNMEZ	HAKKARİ	
6	SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP	BİTLİS	
7	BURCUGÜL ÇUBUK	İZMİR	
8	CELAL FIRAT	İSTANBUL	
9	SİNAN ÇİFTYÜREK	VAN	
10	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	
11	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
12	YILMAZ HUN	IĞDIR	
13	NEJLA DEMİR	AĞRI	
14	İBRAHİM AKIN	İZMİR	
15	ALİ BOZAN	MERSİN	
16	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
17	GÜLDEREN VARLİ	VAN	
18	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
19	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	